

**WETENSCHAPPELIJK COMITE
VAN HET FEDERAAL AGENTSCHAP VOOR DE VEILIGHEID
VAN DE VOEDSELKETEN**

ADVIES 08-2009

**Betreft : Evaluatie van het analyseprogramma van het FAVV voor het jaar 2009
– luik microbiologie – partim fytosanitair (dossier Sci Com 2008/26).**

Advies gevalideerd door het Wetenschappelijk Comité op 13 maart 2009.

Samenvatting

Dit advies heeft betrekking op het analyseprogramma van het FAVV voor het jaar 2009 voor wat betreft het microbiologische luik, en meer bepaald het gedeelte voor planten en plantaardige producten schadelijke organismen (insecten, bacteriën, nematoden, schimmels en virussen).

Er wordt aan het Wetenschappelijk Comité gevraagd om volgende punten van het analyseprogramma te evalueren : i) de relevantie van de combinaties van matrix/gevaar en het aantal analyses ; ii) de relevantie van de keuze van de bemonsteringsplaatsen ; iii) de relatieve intensiteit van de controles voor de geprogrammeerde contaminanten in de voedselketen en iv) de wijze waarop de experts van DG Controlebeleid hebben rekening gehouden met de bestaande sectorale bemonsteringsplannen.

Het Wetenschappelijk Comité gaat, over het algemeen, akkoord met de keuze van de combinaties matrix/gevaar alsook met de keuze van de bemonsteringsplaatsen. Het doet niettemin enkele aanbevelingen waarvan de belangrijkste betrekking hebben op 1) de specificiteit met betrekking tot de doelstellingen van dit analyseprogramma voor de plantaardige sector in vergelijking met de toepassing op levensmiddelen, 2) het feit dat de analyses thans vooral gesteund zijn op de wetgeving terwijl deze niet altijd volledig overeenstemt met de situatie in de praktijk, 3) de noodzaak voor een proactieve aanpak via een fytosanitair bewakingsstelsel en 4) het feit dat het belangrijk is om de analyses niet enkel te beperken tot de gevallen "met zichtbare ziekte symptomen" aangezien er veel infecties zijn die in latente toestand voorkomen. Het Wetenschappelijk Comité is ook van mening dat het aantal geplande analyses in het fytosanitaire luik significant zou kunnen worden verhoogd. Het Wetenschappelijk Comité onderstreept tot besluit de waarde van de methodologie die het FAVV gebruikt om haar analyseprogramma op te maken.

Summary

Advice 08-2009 of the Scientific Committee of the FASFC on the evaluation of the 2009 FASFC analyses programme concerning the microbiology part and more in particular the phytosanitary aspects.

This advice concerns the evaluation of the 2009 FASFC analyses programme concerning the microbiology part and more in particular the organisms harmful to plants or plant products (insects, bacteria, nematodes, moulds and viruses).

It is asked to the Scientific Committee to evaluate the following points of the analyses programme : i) the relevance of the matrix/hazard combinations, and the number of analyses ; ii) the relevance of the chosen sampling places ; iii) the relative intensity of the controls for the programmed contaminants in the food chain and iv) the way the experts of DG Control Policy have taken into account the existing sectorial sampling plans.

The Scientific Committee agrees globally with the chosen matrix/hazard combinations as well as with the choice of the sampling places. The Scientific Committee formulates nevertheless some recommendations of which the main ones deal 1) with the specificity of the objectives of the analyses programme of the plant sector compared to the foodstuffs, 2) with the fact that currently the analyses are essentially based on the legislation even though that the latter is not always completely in accordance to the field situation, 3) with the necessity to have a proactive approach through the setting up of a phytosanitary surveillance system and 4) with the importance of not limiting the analyses to the cases presenting symptoms because a lot of latent infections exist. Moreover, the Scientific Committee is of the opinion that the question concerning the sectorial sampling plans doesn't apply for the phytosanitary part of the analyses programme. In conclusion, the Scientific Committee underlines the value of the methodology used by the FASFC for the setting up of its analyses programme.

Sleutelwoorden

Analyseprogramma – bemonstering – fytosanitair – schadelijke organismen – planten

1. Referentietermen

1.1. Vraagstelling

Het analyseprogramma van het FAVV past in een meerjarige aanpak zoals bedoeld in Verordening (EG) nr. 882/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 inzake officiële controles op de naleving van de wetgeving inzake diervoeders en levensmiddelen en de voorschriften inzake diergezondheid en dierenwelzijn.

Het analyseprogramma wordt opgesteld op basis van het document "Methodologie voor het opmaken van het programma van de officiële controles van het FAVV (PB00-P14-REV0-2006)" waarover het Wetenschappelijk Comité reeds een advies heeft uitgebracht (Advies 27-2006).

Met deze aanvraag wordt het Wetenschappelijk Comité verzocht om volgende punten van het analyseprogramma te evalueren : i) de relevantie van de combinaties van matrix/gevaar en het aantal analyses ; ii) de relevantie van de keuze van de bemonsteringsplaatsen ; iii) de relatieve intensiteit van de controles voor de geprogrammeerde contaminanten in de voedselketen en iv) de wijze waarop de experts van DG Controlebeleid hebben rekening gehouden met de bestaande sectorale bemonsteringsplannen.

1.2. Wettelijke context

Verordening (EG) nr. 882/2004 van het Europees parlement en de Raad van 29 april 2004 inzake officiële controles op de naleving van de wetgeving inzake diervoeders en levensmiddelen en voorschriften inzake diergezondheid en welzijn.

Overwegende de besprekingen tijdens de werkgroepvergadering van 3 februari 2009 en de plenaire zitting van 13 maart 2009,

geeft het Wetenschappelijk Comité het volgende advies :

2. Advies

Dit advies betreft alleen het deel van het analyseprogramma dat betrekking heeft op voor planten en plantaardige producten schadelijke organismen (insecten, bacteriën, nematoden, schimmels en virussen). Over de evaluatie van de andere delen van het analyseprogramma van het FAVV brengt het Wetenschappelijk Comité afzonderlijke adviezen uit.

Het Wetenschappelijk Comité stelt het op prijs dat een éénvormige en wetenschappelijk gefundeerde methodologie wordt gebruikt om het analyseprogramma op te maken. Het doet niettemin de volgende aanbevelingen :

2.1. Algemene aanbevelingen

Het Wetenschappelijk Comité wijst op de specificiteit van de plantaardige sector in vergelijking met de levensmiddelensector.

Zo is de belangrijkste eigenheid van de plantaardige sector dat de analyses twee verschillende doelstellingen kunnen hebben : 1) vermijden dat op het Belgische en het Europese grondgebied een ziekte of plaag wordt binnengebracht wanneer dat schadelijke organisme er nog niet voorkomt of 2) vermijden dat het zich verspreidt, wanneer het schadelijk organisme reeds aanwezig is op het Belgische grondgebied. Dit zal met name van invloed zijn op de bemonsteringsplaats : als het schadelijk organisme nog niet aanwezig is op

het Belgische grondgebied zullen de bemonsteringen en analyses immers worden toegespitst op de invoer.

Daarnaast geldt voor de plantaardige sector dat de evaluatie van het voorkomen van een ziekte of een plaag en van het aandeel van een welbepaalde populatie in de verspreiding van het organisme of in de algemene impact van de ziekte vrij moeilijk uitvoerbaar is in vergelijking met bijvoorbeeld de opsporing van chemische verontreinigingen in levensmiddelen en dat vanwege het gebrek aan nauwkeurige gegevens.

Het Wetenschappelijk Comité onderstreept ook dat de door het FAVV geprogrammeerde analyses thans vooral steunen op de Europese wetgeving (Richtlijn 2000/29/CE¹ die in de Belgische wetgeving werd omgezet bij het koninklijk besluit van 10 augustus 2005²) en op de beschikkingen van de Commissie houdende tijdelijke spoedmaatregelen en maar zelden op een statistische benadering.

Verder wijst het Wetenschappelijk Comité erop dat het belangrijk is dat de resultaten van voorgaande analyseprogramma's zouden aangewend worden voor het eventueel bijsturen van de nieuwe analyseprogramma. Er zou hierover elk jaar een verslag kunnen worden opgemaakt waarin de analyseresultaten gedetailleerd worden weergegeven.

Er wordt ook aangestipt dat de Belgische en de Europese wetgeving niet altijd volledig overeenstemmen met de realiteit. Bijvoorbeeld vindt het Wetenschappelijk Comité dat de verplichte analyses die bij invoer moeten worden uitgevoerd op *Lyriomiza huidobrensis*, *Lyriomiza trifolii* en *Spodoptera littoralis* niet relevant zijn omdat de eerste twee op het hele Belgische grondgebied en het derde in Zuid-Europa voorkomen.

Er zijn ook heel wat analyses gepland in samenhang met de inspecties maar die zullen alleen worden uitgevoerd als symptomen worden vastgesteld of bij vermoeden van een ziekte.

Het Wetenschappelijk Comité meent echter dat het FAVV dit meer proactief zou kunnen aanpakken door een systeem voor fytosanitaire bewaking in te stellen dat zou voorzien in een minimum aantal analyses, een minimale bewaking om nieuwe problemen zo snel mogelijk te kunnen vaststellen en zo in de mate van het mogelijke te vermijden dat schadelijke organismen worden binnengebracht of verspreid.

Deze aanbeveling geldt des te meer voor de opsporing van schadelijke organismen waarvan de aanwezigheid weinig of niet wordt aangegeven door aanwezigheid van symptomen (bijv. latente besmettingen). Zo bestaat bij analyses die worden uitgevoerd op voorwaarde dat bij de inspecties symptomen worden vastgesteld, het gevaar dat te weinig analyses worden gedaan op de ziekten (bijvoorbeeld virusziekten die soms latent voorkomen (zoals aardappelspoelknolviroïde of Potato spindle tuber viroid - PSTVd) op *Brugmansia* sp.) die bijgevolg ook minder vaak worden opgespoord dan besmettingen door insecten. Het is doorgaans immers zo dat door ziekten veroorzaakte symptomen minder goed zichtbaar zijn dan de schade die door insecten wordt aangericht.

In dat verband zijn de permanente opleiding van inspecteurs in het herkennen van quarantaineziekten en het meedelen van de resultaten aan de inspecteurs van alle analyses die op quarantaineziekten werden uitgevoerd absoluut noodzakelijk.

Er werd ook gewezen op de nood aan een betere doorstroming van de wetenschappelijke gegevens over schadelijke organismen tussen het FAVV, de FOD Volksgezondheid, de universiteiten en onderzoekscentra en de referentielaboratoria.

Ook zou de berekening moeten worden herzien die wordt gebruikt om het uit te voeren aantal analyses statistisch te bepalen. Het lijkt immers alsof voor sommige schadelijke organismen het effect, het voorkomen en het aandeel gewoon bij elkaar werden opgeteld terwijl het effect moet worden opgeteld bij het product van het voorkomen en het aandeel, zoals vastgelegd in het document "Methodologie voor het opmaken van het programma met de officiële controles van het FAVV (PB00-P14-REV0-2006)".

---

¹ Richtlijn 2000/29/EG van de Raad van 8 mei 2000 betreffende de beschermende maatregelen tegen het binnenbrengen en de verspreiding in de Gemeenschap van voor planten en voor plantaardige producten schadelijke organismen.

² Koninklijk besluit van 10 augustus 2005 betreffende de bestrijding van voor planten en voor plantaardige producten schadelijke organismen.

Voor bepaalde groepen van organismen voorziet het analyseprogramma in generieke parameters zoals bijvoorbeeld "Bacteriën bij planten bij import", "Schimmels bij planten op de interne markt" of "Insecten bij planten op de interne markt". Bij elk van die generieke parameters hoort een lijst van schadelijke organismen die onderzocht kunnen worden op verzoek van de inspecteur of wanneer zij relevant zijn voor de bemonsterde matrix.

Het Wetenschappelijk Comité onderstreept het belang van die generieke parameters omdat zij de inspecteur de mogelijkheid bieden om een plantaardig product te laten analyseren zodra hij symptomen vaststelt of de aanwezigheid van een ziekte of een plaag vermoedt. Die informatie zou vaker moeten worden meegedeeld aan de inspecteurs om de fyto-sanitaire bewaking aan te moedigen.

Daarnaast wordt aangestipt dat de keuze van de schadelijke organismen die bij die generieke parameters worden vermeld vooral steunt op de bestaande wetgeving. Zoals hierboven vermeld is die echter niet altijd volkomen in overeenstemming met de realiteit. De lijsten zouden dan ook meer rekening moeten houden met de informatie die vanuit de praktijk doorstroomt.

2.2. Evaluatie van de relevantie van de combinaties matrix/gevaar en het aantal analyses (vraag i) :

In verband met *Xanthomonas fragariae* vermeldt het Wetenschappelijk Comité dat deze bacterie reeds in België werd vastgesteld en dat het dan ook gepast zou zijn om hiervoor in een specifiek analyseprogramma te voorzien om te kunnen uitmaken of er dienaangaande een recurrent probleem is. Hieronder moet worden verstaan : op statistische basis geplande analyses die niet afhangen van de vaststelling van symptomen tijdens de inspectie zoals thans het geval is. Deze aanbeveling geldt ook voor alle schadelijke organismen waarvan werd aangetoond of wordt vermoed dat ze in België werden binnengebracht.

Het Wetenschappelijk Comité meent ook dat analyses zouden kunnen worden geprogrammeerd ter opsporing van het Tomato yellow leaf curl virus (TYLCV), een virus dat uitsluitend wordt overgebracht door de tabakswittevlieg *Bemisia tabaci*, omdat steeds meer berichten binnenkomen waaruit blijkt dat dit virus vanuit het Middellandse Zeegebied oprukt naar Noord-Europa.

Het Wetenschappelijk Comité vindt het ook nodig om meer analyses te programmeren voor viroïden en om de lijst van te analyseren viroïden nader te omschrijven omdat steeds meer informatie doet vermoeden dat een aantal hiervan in België voorkomen.

Het analyseprogramma voorziet thans in 1 enkele analyse voor het opsporen van *Monochamus spp.* Dat zouden 10 analyses moeten worden om in overeenstemming te zijn met het standaard aantal analyses voor schadelijke organismen waarvan de analyse afhankelijk is van het vaststellen van symptomen of het vermoeden van de aanwezigheid van een ziekte.

Wat *Nysius huttoni* betreft, meent het Wetenschappelijk Comité dat de geplande analyses voor de opsporing ervan overbodig zijn omdat dit organisme thans op het hele Belgische grondgebied voorkomt en er geen enkel doeltreffend middel bestaat dat verdere verspreiding ervan kan tegengaan.

2.3. Evaluatie van de relevantie van de keuze van de bemonsteringsplaatsen (vraag ii) :

Wat de voor *Clavibacter michiganensis* subsp. *Michiganensis* geplande analyses betreft, meent het Wetenschappelijk Comité dat die zouden moeten zijn toegespitst op in België ingevoerde tomatenplanten omdat het organisme hier niet meer voorkomt en de laatste besmettingsepisode die hier werd vastgesteld uit Nederland afkomstig was. Bovendien zou moeten worden voorzien in analyses om een latente besmetting van planten op te sporen en niet, zoals thans het geval is, op basis van het vaststellen van symptomen tijdens inspecties. De kans is immers groot dat bij een visuele inspectie geen symptomen worden vastgesteld die horen bij de aanwezigheid van de bacterie op tomatenplanten.

Voor *Erwinia amylovora* zou het kunnen dat een vorig analyseschema werd aangehouden. Men zou de resultaten van de analyses in de voorbije jaren moeten onderzoeken en nagaan of het niet gepast zou zijn om zich toe te spitsen op de uitvoer aangezien de bacterie op het hele Belgische grondgebied voorkomt.

Wat de generieke parameters betreft, voorziet het analyseprogramma in beduidend minder analyses op de interne markt (= EU) dan bij invoer (= uit derde landen). Bijvoorbeeld de bacteriën *Xanthomonas campestris* pv. *orizicola* en *Xanthomonas campestris* pv. *Oryzae* die onder "Invoer" zijn vermeld houden echter vrijwel geen risico voor schade in België in, in tegenstelling tot *Xanthomonas campestris* pv. *phaseoli*, dat onder "Interne markt" vermeld is. Het Wetenschappelijk Comité meent daarentegen dat meer analyses zouden moeten worden geprogrammeerd op de interne markt omdat men weet dat die analyses hoe dan ook afhangen van het vaststellen van symptomen of het vermoeden van de aanwezigheid van een ziekte.

In verband met het Pepino mosaic virus (PepMV) meent het Wetenschappelijk Comité dat de analyses zouden moeten worden toegespitst op de uitvoer omdat dit organisme op het hele Belgische grondgebied voorkomt.

2.4. Evaluatie van de relatieve intensiteit van de controles voor de geprogrammeerde contaminanten in de voedselketen (vraag iii) :

Het Wetenschappelijk Comité onderstreept dat het aantal geplande analyses voor het fytosanitaire luik beduidend kleiner is in vergelijking met de levensmiddelen sector of de controle van de diergezondheid, zeker als men er rekening mee houdt dat sommige afhankelijk zijn van het vaststellen van symptomen of het vermoeden van de aanwezigheid van een ziekte. Het is bijvoorbeeld zo dat iets meer dan 8 000 analyses gepland zijn voor bacteriën in de plantaardige sector, op een totaal van bijna 1 083 000 geplande analyses op bacteriën in de hele voedselketen, met inbegrip van de diergezondheid en de plantengezondheid. Dat aantal zou kunnen worden verhoogd om efficiënter te kunnen reageren op de grote economische risico's die samenhangen met het ongecontroleerd binnenbrengen van schadelijke organismen.

2.5. Evaluatie van de wijze waarop de experts van DG Controlebeleid hebben rekening gehouden met de bestaande sectorale bemonsteringsplannen (vraag iv) :

Niet van toepassing op het fytosanitaire onderdeel van het analyseprogramma van het FAVV.

3. Conclusie

Het Wetenschappelijk Comité gaat, over het algemeen, akkoord met de keuze van de combinaties matrix/gevaar alsook met de keuze van de bemonsteringsplaatsen. Het doet niettemin enkele aanbevelingen waarvan de belangrijkste betrekking hebben op 1) de specificiteit met betrekking tot de doelstellingen van dit analyseprogramma voor de plantaardige sector in vergelijking met de toepassing op levensmiddelen, 2) het feit dat de analyses thans vooral gesteund zijn op de wetgeving terwijl deze niet altijd volledig overeenstemt met de situatie in de praktijk, 3) de noodzaak voor een proactieve aanpak via een fytosanitair bewakingsstelsel en 4) het feit dat het belangrijk is om de analyses niet enkel te beperken tot de gevallen "met zichtbare ziekte symptomen" aangezien er veel infecties zijn die in latente toestand voorkomen. Het Wetenschappelijk Comité is ook van mening dat het aantal geplande analyses in het fytosanitaire luik significant zou kunnen worden verhoogd. Het Wetenschappelijk Comité ondersteunt de waarde van de methodologie die het FAVV gebruikt om haar analyseprogramma op te maken.

Voor het Wetenschappelijk Comité,

De Voorzitter,

Prof. Dr. Ir. André Huyghebaert

Brussel, 13 maart 2009

Referenties

FAVV, 2004. Advies 12-2004 van het Wetenschappelijk Comité. Programmatie van de biologische analyses van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen voor 2004 – (dossier Sci Com 2003/34 – biologisch luik).

FAVV, 2005. Advies 06-2005 van het Wetenschappelijk Comité. Evaluatie van de programmatie van het FAVV voor 2005 : biologisch luik (dossier Sci Com 2004/38).

FAVV, 2006. Advies 27-2006 van het Wetenschappelijk Comité. Methodologie voor het opmaken van het programma met de officiële controles van het FAVV (dossier Sci Com 2006/24).

FAVV, 2006. Methodologie voor het opmaken van het programma met de officiële controles van het FAVV (PB00-P14-REV0-2006).

Leden van het Wetenschappelijk Comité

Het Wetenschappelijk Comité is samengesteld uit de volgende leden :

D. Berkvens, C. Bragard, E. Daeseleire, P. Delahaut, K. Dewettinck, J. Dewulf, L. De Zutter, K. Dierick, L. Herman, A. Huyghebaert, H. Imberechts, P. Lheureux, G. Maghuin-Rogister, L. Pussemier, C. Saegerman, B. Schiffers, E. Thiry, T. van den Berg, M. Uyttendaele, C. Van Peteghem, G. Vansant

Dankbetuiging

Het Wetenschappelijk Comité dankt het wetenschappelijk secretariaat en de leden van de werkgroep voor de voorbereiding van het ontwerpadvies. De werkgroep was samengesteld uit :

Leden van het Wetenschappelijk Comité
Externe experts

C. Bragard (verslaggever), B. Schiffers
P. De Clercq

Wettelijk kader van het advies

Wet van 4 februari 2000 houdende oprichting van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, inzonderheid artikel 8 ;

Koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen ;

Huishoudelijk reglement bedoeld in artikel 3 van het koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, goedgekeurd door de Minister op 27 maart 2006.

Disclaimer

Het Wetenschappelijk Comité behoudt zich, te allen tijde, het recht voor dit advies te wijzigen indien nieuwe informatie en gegevens ter beschikking komen na de publicatie van deze versie.